

بازگرداندن تحریم‌ها را خواهیم داشت.

آمریکا مطابق با سازوکار پیش‌بینی‌شده در بند ۱۱ قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت معتقد است که بعد از ۳۰ شهریور همه تحریم‌های شورای امنیت بازخواهد گشت؛ زیرا در این بند ذکر شده، در مدت ۳۰ روز پس از دریافت گزارش و اخطاریه یکی از دولت‌های مشارکت‌کننده در برجام نسبت به موضوعی که نقض قابل توجه تعهدات برجامی باشد، اگر پیش‌نویس قطعنامه‌ای در مورد ادامه تعلیق تحریم‌ها رأی نیاورد یا اصلاً این چنین قطعنامه‌ای به رأی گذاشته نشود، تمامی قطعنامه‌های تحریمی ایران بازخواهد گشت؛ اما این استدلال آمریکا از چند جهت واجد اشکالات اساسی است:

۱. کشور آمریکا مدعی است در قطعنامه ۲۲۳۱ از لفظ «دولت‌های مشارکت‌کننده» (participant states) یا شرکت‌کننده در برجام به جای «اعضای برجام» (members of JCPOA) استفاده شده است و آمریکا هم یکی از دولت‌های مشارکت‌کننده در برجام بوده است؛ بنابراین می‌تواند اقدام به فعال‌سازی سازوکار پیش‌بینی‌شده در بند ۱۱ قطعنامه ۲۲۳۱ و بازگرداندن تحریم‌ها کند. این در حالی است که ایران و دیگر اعضای برجام، خروج رسمی آمریکا از این سند را دلیلی بر آن تلقی می‌کنند که این کشور دیگر عضو مشارکت‌کننده در برجام نیست.

۲. بند ۱۰ قطعنامه ۲۲۳۱ که به اسامی دولت‌های مشارکت‌کننده در برجام اشاره کرده است، کاملاً جنبه توصیفی داشته و درصدد بیان این امر است که در زمان تصویب قطعنامه ۲۲۳۱، طرفین در تهیه برجام مشارکت داشته‌اند و اساساً هدف آن توصیف شرایط همان زمان بوده است.

۳. منظور از «کشور مشارکت‌کننده» در بند ۱۱ برجام که می‌تواند مدعی نقض عهد عضو دیگری شود، کشوری است که در زمان صدور اعلامیه نقض تعهد، عضو برجام و به آن پایبند باشد؛ اما آمریکا دو سال قبل اعلام کرده که دیگر عضو برجام نیست. ادعای فعلی این کشور، مخالف اصل «استاپل» (منع تناقض‌گویی به ضرر دیگری) در حقوق بین‌الملل است که بیان می‌دارد، اگر کشوری

با اقدام یا بیان خود حقی را از خود ساقط کند نمی‌تواند مجدد ادعایی بر آن داشته باشد.

۴. مطابق با بند ۱۰ قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت کشورها تشویق به طی کردن فرایند سازوکار پیش‌بینی‌شده در بند ۳۶ و ۳۷ برجام شده‌اند. با فرض اینکه تفسیر کشور آمریکا در رابطه با عضو مشارکت‌کننده را بپذیریم، بازهم این اقدام خلاف اصل حسن نیت در حقوق بین‌الملل است و این در حالی است که در برجام نیز ذکر شده کشورها باید بر اساس حسن نیت ادعاهای خود را مطرح کنند. دولت آمریکا با تصویب تحریم‌های متعدد علیه ایران بعد از اجرای برجام و به خصوص در دو سال اخیر نشان داده که نه تنها بر اساس حسن نیت عمل نمی‌کند، بلکه اهداف خصمانه دارد؛ بنابراین ادعای آمریکا در رابطه با بازگرداندن تحریم‌ها از این جنبه قابل خدشه است.

۵. بر اساس منطق حقوق بین‌الملل وقتی در یک توافق‌نامه و مفاد آن پیش‌بینی نشده باشد که چه افرادی توانایی عضویت و انجام تعهدات آن را دارند، اعضای حاضر در آن توافق این موضوع را تعیین خواهند کرد. با توجه به اینکه هم‌اکنون همه اعضای برجام بر این نظر هستند که آمریکا عضو برجام نیست و نمی‌تواند از مکانیسم مندرج در بند ۱۱ قطعنامه استفاده کند. استفاده آمریکا از این ابزار منطق حقوقی مستحکمی ندارد. از طرفی قطعنامه شورای امنیت سند مستقلی از برجام نیست؛ بلکه مکمل آن است و کشوری که از یکی از دو سند خارج شده است، نمی‌تواند

» چه مرجعی باید نظارت و چه مرجعی باید تعیین کند که آیا آمریکا می‌تواند درخواست فعال‌سازی مکانیسم ماشه را مطرح کند یا خیر؟ متأسفانه به دلیل ساختار نامتوازن شورای امنیت سازمان ملل متحد و همچنین سازوکار نامتوازن حل و فصل اختلافات در برجام، هیچ‌گونه مرجعی برای این اقدام مشخص نشده است و این موضوع از نقص‌های اساسی برجام است. ۶۶

از سند مکمل علیه سند دیگر استفاده کند؛ بنابراین استناد به قطعنامه ۲۲۳۱ که مکمل برجام است، وجهت حقوقی ندارد.

البته در اینجا پرسش مطرح این است که چه مرجعی باید نظارت و چه مرجعی باید تعیین کند که آیا آمریکا می‌تواند درخواست فعال‌سازی مکانیسم ماشه را مطرح کند یا خیر؟ متأسفانه به دلیل ساختار نامتوازن شورای امنیت سازمان ملل متحد و همچنین سازوکار نامتوازن حل و فصل اختلافات در برجام، هیچ‌گونه مرجعی برای این اقدام مشخص نشده است و این موضوع از نقص‌های اساسی برجام است.

تفسیر دوگانه از قطعنامه ۲۲۳۱

با توجه به وضعیت سیاسی نظام بین‌المللی و مواضع کشورها در روزهای گذشته هم‌اکنون با دو تفسیر کاملاً متفاوت از قطعنامه ۲۲۳۱ مواجه هستیم. آمریکا مدعی است که از لحاظ حقوقی امکان بازگشت تحریم‌ها را دارد و تحریم‌های شورای امنیت بازگردانده شده است. سایر طرف‌های برجام و اکثریت قاطع اعضای شورای امنیت اما این تفسیر آمریکا را قابل قبول نمی‌دانند. برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ در ارائه راهکار برای برون‌رفت از شرایط فعلی ساکت هستند. شورای امنیت سازمان ملل نیز از ابتدای تأسیس تاکنون با این‌گونه چالش حقوقی مواجه نشده است؛ بنابراین چند هفته آتی با یکی از کم‌سابقه‌ترین چالش‌های سیاسی، حقوقی و امنیتی تاریخ شورای امنیت و سازمان ملل متحد روبه‌رو خواهیم بود.

با توجه به اقدامات یک‌جانبه آمریکا به نظر می‌رسد این روند تا زمانی که ترامپ ریاست جمهوری آمریکا را بر عهده دارد ادامه یابد، بنابراین لازم است، جمهوری اسلامی تلاش کند علاوه بر اقدامات سیاسی-اقتصادی گسترده در راستای بی‌اثر کردن تحریم‌های آمریکا از لحاظ حقوقی نیز آمریکا را به دلیل انجام تفسیر یک‌جانبه از تحریم‌های شورای امنیت در محاکم بین‌المللی محکوم کند.

آنچه در شورای امنیت سازمان ملل متحد در چند هفته آینده رخ خواهد داد منجر به چالش‌های حقوقی گسترده‌ای میان کشورهای حامی حفظ برجام و آمریکا درباره تفسیر قطعنامه